

Bielorussia, Caucasus, Middle Asia and the Baltic States. – Freiburg – Göttingen : University Press / Vandenhoeck & Ruprecht.

9. CREVATIN, Fr., VIDULLI TORLO, M. (2013) Collezione Egizia del Civico Museo di Storia ed Arte di Trieste. Trieste : Civici Musei Storia ed Arte.

10. DARESSY, G. (1907) Les cercueils des prêtres d'Ammon (deuxième trouvaille de Deir el-Bahari). Annales du Service des Antiquités de l'Égypte. 8, 3–38.

11. GABOLDE, M. (1990) Catalogue des antiquités égyptiennes du Musée Déchelette Roanne. Roanne : Musée Joseph Déchelette.

12. JAMEN, Fr. (2012) La société thébaine sous la XXIe dynastie (1069–945 avant J.-C.): Unpublished thesis (PhD), Université Lumière Lyon 2, Lyon.

13. JONES, D. (2000) An Index of Ancient Egyptian Titles, Epithets and Phrases of the Old Kingdom. Vols. I–II. Oxford : Archaeopress.

14. LIEBLEIN, J. (1892) Dictionnaire de noms hiéroglyphiques pub lie d'après les monuments égyptiens. Supplement. Leipzig : Christiania, Brögger & Christie, 993–1004.

15. NEWBERRY, P.E. (1957) Funerary Statuettes and Model Sarcophagi. Le Caire : IFAO.

16. NIWINSKI, A. (1988) 21st Dynasty Coffins from Thebes: Chronological and Typological Studies. Mainz am Rhein : Verlag Philipp von Zabern.

17. NIWIŃSKI, A. (1989) Studies on the Illustrated Theban Funerary Papyri of the 11th and 10th Centuries B.C. Freiburg. Göttingen : Universitätsverlag / Vandenhoeck & Ruprecht.

18. OUIRKE, St. (2004) Titles and bureau of Egypt 1850-1700 BC. London : Golden House Publications.

19. REISER-HASLAUER, E. (1992) Shabtis II. Corpus Antiquitatum Aegyptiacarum Lieferung, Bd. 8. Mainz am Rhein : Verlag Philipp von Zabern.

20. SCHNEIDER, H.D. (1977) Shabtis – An Introduction to the History of Ancient Egyptian Funerary Statuettes with a Catalogue of the Collection of Shabtis in the National Museum of Leiden. Leiden : Rijksmuseum van Oudheden te Leiden.

21. STEFANOVIĆ, D., ANDELKOVIĆ, B. (2002) Ushabti figurina iz Jevreyskog Istoricheskog Museya. *Journal of the Serbian Archaeological Society*. 18, 225–230.

22. TARASENKO, M. (2017) The coffin fragments in the Museum of Oriental Civilizations (Zolochiv castle, Ukraine). In: Proceedings of the Second Vatican Coffin Conference, Vatican, June 2017. Vatican: [S.n.], 77.

23. TARASENKO, M., TOMORAD, M. (2017) The Shabtis from the Museum of Oriental Art in Zolochiv Castle, Ukraine. *Studien zur altägyptischen Kultur*. 43, 257–266, taf. 23–26.

24. TOMORAD, M. (2014) Shabtis: Ancient Egyptian funerary figurines – Classification (typology), findings and role in Ancient Egyptian cults and beliefs during the Late and Graeco-Roman Periods. In: T. Lekov, E. Buzov, eds. Proceedings of the Fourth 'Cult and Belief in Ancient Egypt' International Congress for Young Egyptologists, Sofia, September 2012. Sofia: [S.n.], 140–147.

25. TOMORAD, M. (2017) Shabtis from Late and Graeco-Roman Periods: Proposal for the classification (typology) of shabtis discovered outside Egypt. In: K.A. Kóthay, ed. Proceedings of the 'Burial and Mortuary Practices in Late Period and Graeco-Roman Egypt' International Conference held at the Museum of Fine Arts, Budapest, July 2014. Budapest : MFA, 323–334.

Надійшла до редколегії 19.12.2018

M. Tarasenko, Dr. habil. (History), Senior Research Officer
A.Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies
National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

SHABTIS IN THE COLLECTION OF THE MUSEUM OF ORIENTAL ART IN ZOLOCHIV CASTLE

A group of six shabtis from the collection of the Museum of Oriental Art in Zolochiv Castle, Lviv region, Ukraine are published and analysed in the paper. 1. Green glazed shabti of Psamtek, Late Period, inv. no. 5879. 2. Sky blue glazed faience shabti of Pa-di-Amun, 21st Dynasty, inv. no. 5890. 3. "Female" brown terracotta pseudo-shabti, Roman Period or modern imitation, inv. no. C-I-284. 4. "Female" brown terracotta pseudo-shabti, Roman Period or modern imitation, inv. no. C-I-2286. 5. Small blue glazed faience shabti without inscriptions inv. no. EP 7117. 6. Small brown terracotta shabti without inscriptions inv. no. EP 5888. At least five of them came from the private collections of the 19th century (Lubomirski, Pininski).

Keywords: Museum of Oriental Art, Zolochiv Castle, Ancient Egyptian artifacts, shabtis.

УДК 7(477): 323.113 (=161.2) (71) "19"
<https://doi.org/10.17721/1728-2640.2018.136.1.18>

О. Шалига, магістр
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

УКРАЇНСЬКЕ ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО В КАНАДІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТ.)

Висвітлено процес становлення та розвитку образотворчого мистецтва українців на теренах Канади. Упродовж другої половини ХХ ст. українська діаспора створювала власне та примножувала традиційне українське мистецтво. Щоправда, досягнення української діаспори в Канаді є недостатньо відомими українській науковій громадськості. Імена цих людей поповнили скарбницю духовних цінностей не лише України чи Канади, але й усього світу. Українські митці Канади створили мистецькі цінності, що не лише відображали світовий образотворчий поступ, але й зберегли найкращі традиції вітчизняних шкіл.

Розкрито діяльність таких організацій, як Українська спілка образотворчих митців, Канадсько-українська мистецька фундація, Альбертська рада українського мистецтва. Висвітлено також життєвий і творчий шлях визначних канадських митців українського походження В. Курилика, М. Дмитренко, Лео Мола, Г. Новаківської, О. Лесюка, М. Антонів.

Ключові слова: образотворче мистецтво, українська діаспора, Канада, митець.

Одним із напрямів культурного розвитку української діаспори в Канаді у другій половині ХХ ст. було образотворче мистецтво. Характер його розвитку обумовлював вплив канадської культури, а також прагнення митців українського походження зберегти риси традиційно-українського мистецтва.

Окремі відомості про художників українського походження в Канаді другої половини ХХ ст. містять праці Л. Дибчук [3], Ю. Кондрашевської [5], В. Жила [15], М. Бажанського [1], С. Карачко [4]. Попри те, цілісного дослідження їхньої творчості не існує. З огляду на це метою статті є дослідження діяльності українських мистецьких організацій та визначних художників у Канаді у другій половині ХХ ст.

Уже в 1956 р. в Торонто було створено Українську спілку образотворчих митців (УСОМ), що об'єднала українських митців Канади [2]. Її заснували Михайло

Дмитренко, Богдан Стебельський та Іван Кейван. Першим головою УСОМ обрано українського митця Михайла Дмитренка. Метою спілки було об'єднання всіх українських професійних митців у Канаді, щоб дбати у цій країні про розвиток українського мистецтва, організувати виставки, влаштовувати імпрези на мистецькі теми і публікувати праці з мистецтвознавства.

Членами УСОМ у 1950–1960-х рр. були митці з різних канадських міст, зокрема Едмонтону, Вінніпегу, Торонто, Віндзору, Ст. Кетеринсу і Монреалю. Перша організована УСОМ виставка відбулась 14–27 грудня 1957 р. Пройшла вона в залі Українського дому в Торонто й у ній узяло участь 18 митців. Це були митці-українці, які приїхали до Канади після Другої світової війни.

У 1959 р. за участі 24 митців відбулась друга виставка. Її присвятили 300-річчю Конотопської перемоги гетьмана Івана Виговського над московитами та 250-річчю

самостійницького виступу гетьмана Івана Мазепи. У вступі до каталогу виставки Богдан Стебельський, тодішній голова спілки, написав, що на його долю "випав обов'язок завершити організаційне поєднання всіх українських мистецьких сил, що працюють у різних сферах образотворчого мистецтва в кількох місцевостях Канади. УСОМ сьогодні об'єднує 34-х членів у шести містах Канади. У самому Торонті нараховує 20 осіб" [2].

Богдан Стебельський очолював Спілку в 1957–1973 рр., потім у ній головували Омелян Теліжин (1973–1974), Мирон Левицький (1974–1984), Ірена Шумська-Мороз (1985–1994), Андрій Бабич (1994–2002), Богдан Головацький (2002–2007), а із 2007 р. й донині – Олег Лесюк.

У 1960-х рр. діяльність спілки активізувалася, але в 1970-1980-х рр. уповільнилася. З обранням у березні 1994 р. Андрія Бабича очільником, діяльність організації знову пожвавилася. Вона долучилася до акції передачі картин Музею українського образотворчого мистецтва в Києві, що була здійснена Канадсько-українською мистецькою фундацією (КУМФ). У травні 1994 р. за участі 28 членів Спілки в галереї КУМФ пройшла виставка "Мистецька Палітра'94". А в листопаді того ж року в галереї Об'єднання митців Українців в Америці (ОМУА) у Нью-Йорку відбулася "Перша річна виставка УСОМ". Окрім цього, спільними зусиллями спілки і КУМФ у листопаді 1995 р. проведено "Ретроспективну образотворчу виставку" Михайла Дмитренка [2].

У 2003 р. спілка присвятила виставку 70-річчю Голодомору 1932–1933 рр. в Україні. 50-ту річницю діяльності УСОМ відзначила ювілейною виставкою (листопад 2006). Виставка, присвячена 120-річчю поселення українців у Канаду, розпочалась у Посольстві України в Канаді, продовжувалася в Українському музеї ім. Патріарха Йосифа Сліпого в Монреалі, у галереї КУМФ у Торонто, в Інституті св. Володимира в Торонто, і завершилась у King's University College в Едмонтоні (2011) [2]. Цими виставками спілка започаткувала "мандрівні виставки" по різних канадських містах.

Окрім цього, спілка видавала праці про відомих українських митців. Так, у серії "Майстри Українського мистецтва" в 1957 р. вийшла монографія І. Кейвана "Володимир Січинський". Серед інших його праць слід відзначити монографію "Степан Стеців" (1984). У 1985 р. видано монографію М. Левицького.

У 1999 р. спілка розпочала публікувати "Бюлетень УСОМ". Наразі вийшло вісім його номерів, у яких ішлося про діяльність УСОМ. Редагувала "Бюлетень" митець Ірма Осадца. У 2008 р. започатковано інше видання – "Мистецькі новинки", яке редагує митець Марія Антонів [2].

Нині Спілка нараховує 45 митців. Упродовж уже 60 років її діяльності активними учасниками виставок продовжують бути Галина Новаківська, Ірена Шумська-Мороз, Ліда Палій та Ірена Носик. Спілка продовжує виконувати свої завдання: гуртувати митців українського походження, проводити виставки, видавати каталоги виставок, популяризувати українське мистецтво.

Внесок до збереження української культурно-мистецької спадщини зробила Канадсько-українська мистецька фундація (КУМФ). Її в місті Торонто в 1975 р. заснували Михайло та Ярослава Шафранюки. Вони подарували фундації власну колекцію творів мистецтва, яку збирали впродовж багатьох років. Ця колекція стала основою мистецького зібрання фундації. Окрім цього, Шафранюки надавали фінансову допомогу та присвятили багато часу адмініструванню КУМФ [14].

Фундація сприяла популяризації українського мистецтва. За її сприяння було проведено понад

300 виставок, які відвідали близько 500 тис. відвідувачів. Вони отримали позитивні рецензії у пресі Канади, США, Бразилії, Аргентини та ін.

30 листопада 1991 р., у переддень референдуму про державну незалежність України, на 80-му році життя помер фундатор і засновник КУМФ Михайло Шафранюк. Незадовго до смерті частину кращих творів він заповів передати до українських музеїв. У цьому контексті 24 квітня 1994 р. було відкрито експозицію під назвою "Повернення" [3]. Упродовж 1991–1996 рр. фундацію очолювала Ярослава Шафранюк [14].

Представлені на виставці "Повернення" твори були найкращими з-поміж праць українських митців. Твори 37 авторів не були пов'язані однією тематикою, але вони несли в собі спільне – сум за Україною. Полотно зайняли належне місце в Державному музеї українського образотворчого мистецтва (нині – Національний художній музей України).

У спогадах науковець Ярослав Рудницький згадував про мистецьку студію у Вінніпезі, що називалася "Школа рисування й малювання", засновником якої була проф. Катерина Антонович. Він повідомляв: "Вона приміщена в Українському народному домі, що його управа радо пішла назустріч ініціаторці навчання рисунків і малюнків та відступила для цієї цілі залю... Школа проф. Антонович занована в 1952-му році. Першими студентками були Дарія Зельська, Леся Качор, Тетяна Киселівська й ін. ... Лекції відбуваються по суботах від 10-ї до 1-ї, але зазвичай зтягаються довше. Учні поділені на три групи: старшу..., середню... і молодшу" [9, с. 10–11]. У спогадах також зазначено, що К. Антонович щороку влаштовувала виставки: "Власне щорічні вистави школи пані Антонович, що зазвичай відбуваються у червні, є підсумком цілорічної праці учнів і тоді можна побачити їхній поступ і порівень із попередніми роками" [9, с. 10–11].

У 1986 р. виникла Альбертська рада українського мистецтва (АРУМ). Була заснована для зацікавлення митців у їхній українській ідентичності. Метою ради стало "заохотити до глибшого розуміння й обізнаності з українським мистецтвом та його культурного значення для громади Альберти". Проведенням семінарів, виставок, фестивалів, екскурсій, освітніх програм і спеціальних проектів забезпечувалася підтримка українського мистецтва та художників провінції Альберта [13].

Рена Ганчук писала про створення АРУМ, що "це було можливістю зібрати художні сили разом". На її думку, організацію слід вважати мостом між українською та неукраїнською громадами. Висловила переконання, що "...Громадськість має почути про мистецтво, побачити його, а роль АРУМ у тому, щоб допомогти його зрозуміти" [13].

Українське образотворче мистецтво Канади представлено іменами низки визначних митців. Серед них найвизначнішим є Василь (Вільям) Курилик (1927–1977). Він жив і творив у Торонто, став почесним доктором Віндзорського університету, автором понад 7 тис. художніх полотен [5].

Василь народився в канадських преріях, але з любов'ю та шаном ставився до українського краю. Родинне коріння В. Курилика походить із с. Борівці, що розкинулося між двома берегами річок Прут і Дністер. Його батьки були у другій хвилі буковинських емігрантів до Канади. По приїзду в середині 1920-х рр. сім'я Куриликів поселилася спочатку в Альберті, потім у Манітобі [4].

Василь був старшим і мав ще двох братів та четверо сестер. Батько майбутнього художника переїхав до Канади після Першої світової війни. Піонерами-поселенцями були дід і бабця Василя по матері, які

емігрували до Канади ще в 1896 р. Вони покинули рідне буковинське с. Борівці та закінчили свою мандрівку серед прерії на даній їм ділянці землі у провінції Альберта, околиці Віллінгтона, заселеній українськими піонерами-поселенцями. У 1934 р. сім'я переїхала до містечка Стоунволл провінції Манітоба. Василь пішов до місцевої сільської школи. Хист учня до малювання помітила вчителька і запропонувала Василеві виконати малюнки з історії Канади. Вийшло вдало [8].

У 1942 р. В. Курилик вступив до середньої школи в м. Вінніпег. У 1949 р. отримав диплом бакалавра Манітобського університету [8]. Сім'я переселилась на ферму біля містечка Стоні Крік на берегах о. Онтаріо. Юнак вступив до мистецького коледжу в Торонто, мріяв створити серію робіт, присвячених історії українського народу. Василь пішов із батьківського дому і, щоб прожити самостійно, брався за будь-яку роботу. Його уроки проходили у відомих вчителів, зокрема художників Фреді Гайтена, Карла Шейфера й Еріка Фрейфелда, які у своїх творах реалістично зображали тамтешнє життя. Становлення художника відбулося під впливом цих майстрів. Це була так звана течія післявоєнного образотворчого мистецтва, що заперечувала європейські абстрактні та сюрреалістичні модерністські ідеї почуття суспільного обов'язку. Василь також звертався до фламандської та німецької шкіл ренесансу, які тоді були дуже популярними [4].

Своє художнє навчання В. Курилик продовжив у коледжі Мехіко (Мексика), а саме у школі Сан Мігель де Альєнде. Описля року навчання повернувся до Канади [4]. А в 1952 р. поїхав до Монреалю. Вивчав французьку мову. Згодом поїхав до Європи, де відвідав Лондон, Париж, Відень. Потужне враження на молодого художника справили роботи Пітера Брейгеля.

В. Курилик багато працював, намагався удосконалити свою майстерність. Проте невлаштованість, проблеми із зором призвели до серйозної депресії. Художник потрапив до психіатричної лікарні [8].

Уперше велику виставку художник провів у 1960 р. Це був його своєрідний звіт за десять років творчості. Наступна виставка називалася "Спогади про життя на фермі та в чагарниках" [4]. Ці виставки мали велике етнографічне навантаження для молодого художника. Тут можна було спостерігати сюжети про життя та побут українських емігрантів у Канаді, зокрема є серія картин під назвою "Приїзд на манітобську землю", "Зелені свята", "Манітобські святкування" тощо.

У березні 1970 р. у приміщенні Інституту св. Володимира в Торонто пройшла виставка "Страсті Христові". Картини були переважно сіро-чорної гами. Над ними автор працював понад шість років. Раніше ці твори, загалом 160 картин, демонстрували на "Бінале канадського живопису" (1963) [8]. У 1970 р. в Торонто відбулася також виставка картин В. Курилика під назвою "Природа бідна мачуха", де автор сконцентрував увагу глядача на духовному світі, ставленні до матінки-природи.

За запрошенням Спілки художників України В. Курилик із групою канадських й американських митців у 1970 р. вперше відвідав країну, де народилися його батьки і звідки прийшла в Канаду й укорінилась українська культурна традиція. Митець побував у буковинському с. Борівці, де народилися його батьки. Ці короткі відвідини справили на Курилика сильне враження і, повернувшись до Канади, він звернувся у посольство СРСР з проханням дозволити йому відвідати Україну вдруге [8].

Наступний приїзд В. Курилика до України відбувся через шість років. Тоді Василь був уже хворий, але з радістю провів на Буковині шість тижнів. Тут у нього

з'явилась "Буковинська серія" картин. Вона стала для художника етнографічним джерелом вивчення Буковини та його творчого збагачення. У с. Борівці він написав понад 100 малюнків. Деякі з них закінчував уже в госпіталі після повернення до Канади, в останні дні свого життя. Помер Василь Курилик 3 листопада 1977 р. [8].

До визначних канадських митців українського походження належить також Михайло Дмитренко. Він народився 9 листопада 1908 р. у м. Лохвиця, що на Полтавщині. Талант до малювання у Михайла проявився дуже рано. Його помітили і вчителі реального училища, у якому він навчався, а також професійні лохвицькі маляри В. Журавльов і Ф. Артамонов.

Згодом він подався до Києва. Тут його прихистив колишній учитель В. Журавльов, який на той час проживав тут. Два роки Михайло навчався в художньо-індустріальній школі, де йому довелося більше працювати з лопатою і пилюкою, ніж сидіти за мольбертом. У 1926 р., витримавши великий конкурс (із понад 500 абітурієнтів приймали лише 60), М. Дмитренко вступив до Київського художнього інституту [12].

У цей час в інституті викладала плеяда видатних українських митців – брати Василь і Федір Кричевські, М. Бойчук, М. Бурачек, К. Єлева та ін. Талант Михайла розвивався під керівництвом Федора Кричевського.

Після закінчення в 1930 р. інституту М. Дмитренко певний час працював на Донбасі, у Київському театрі робітничої молоді, а згодом Ф. Кричевський запросив його на посаду доцента кафедри малюнка на архітектурному факультеті. Працюючи в інституті, М. Дмитренко брав участь у виставках українських митців. У 1939 р. його направили до Львова для створення місцевої організації Спілки радянських митців України.

Друга світова війна застала М. Дмитренка у Львові. У перший рік німецької окупації міста національне мистецьке життя в ньому не затухало. Тоді відбулися кілька художніх виставок, зокрема й М. Дмитренка [12]. З огляду на це перед відступом гітлерівців зі Львова М. Дмитренко разом із кількома галицькими митцями з неабиякими скланощами дістався до Німеччини, де довелося переїжджати із міста в місто, жити в таборах для переміщених осіб. А по закінченню війни так само активно налагоджував українське мистецьке життя, організовував художні виставки у Мюнхені, Регенсбурзі, в інших німецьких містах, брав участь у випуску журналу "Українське мистецтво".

З початком післявоєнної заокеанської імміграції М. Дмитренко спочатку переїздить до Канади, а згодом назавжди поселяється в Детройті (США). Тут він займався переважно оздобленням (фреска, мозаїка, вітраж, малярство) католицьких і православних храмів у Канаді (Торонто), США (Детройт, Бетферд, Міннеаполіс, Нью-Йорк). У культових спорудах ним були створені величні й неповторні монументальні композиції, які й нині викликають подив і захоплення.

За основу своєї живописно-декоративної манери М. Дмитренко взяв зразки візантійського мистецтва часів імператора Юстиніана (V–VI ст.) та традиції давнього українського мистецтва. Його твори посідають важливе місце і в американському та канадському мистецтві останніх десятиліть минулого століття.

Ще в 1954 р. з ініціативи М. Дмитренка в Торонто було організовано першу велику виставку українських митців Америки і Канади, що привернула увагу широкої громадськості і стала своєрідним оглядом творчих сил діаспори. Відтоді такі виставки в Детройті, Нью-Йорку, Торонто та в інших містах стали регулярними [12]. Прикро лише те, що тільки далеко від України

М. Дмитренко зміг відбутися як маляр-монументаліст сакрального мистецтва.

До визначних канадських скульпторів українського походження належить Леонід Молодожанин (Лео Мол). Він народився 15 січня 1915 р. в сім'ї гончарів, які мешкали у містечку Полонне, що на Поділлі [15]. Коли Леоніду було тільки 11 років, він уже разом зі своїм батьком працював у майстерні.

У віці 15 років хлопчик поїхав навчатися живопису до Відня. Після кількох успішних років навчання у студії Вільгельма Фрасса йому порекомендували їхати на навчання до Німеччини. Однак раніше (з 1936) він став учнем Матвія Манізера в Ленінградській академії мистецтв. Її закінчив у 1941 р.

У Берліні відомий скульптор Франс Клімш найняв Леоніда помічником. За підтримки Ф. Клімша Молодожанин вступив до Берлінської академії. На німецьких землях він познайомився з голландкою Маргарет, з якою у 1943 р. одружився. Весною 1945 р., коли радянські війська наближались до Берліна, Леонід із дружиною поїхали до Голландії.

У Голландії йому вдалося організувати власну невеличку керамічно-гончарну майстерню, де стали у нагоді батькові уроки з виготовлення глиняних сервізів, що мали попит. Водночас потяг до нових знань привів його до академії мистецтв у Гаазі. Леонід відвідував лекції з історії скульптури та мистецтва. У 1947 р. під псевдонімом Лео Мол (узяв по три перші букви з імені та прізвища) провів першу персональну виставку скульптури [7].

Канадські друзі Лео запрошували його переїхати мешкати до Канади. У цей час у Канаді проживало вже багато українців, а дружина Лео вільно розмовляла англійською. Зрештою, вони звернулися до канадського посольства по візу [15]. Коли після медичного огляду його запитали щодо професії, то він відповів, що скульптор, канадський імміграційний офіцер відповів: "Канаді потрібні фермери, а не митці". Проте все ж їм надали візи. У 1949 р. вони переїхали до Канади, спочатку зупинилися у друзів-фермерів. Лео Мол почав працювати у Вінніпезі, де прикрашав церкви.

Саме у Вінніпезі Л. Молодожанин розкрив свій творчий талант. Тут він здобув світове визнання, став академіком канадської Королівської академії мистецтв, почесним доктором трьох університетів, а в 1989 р. був удостоєний найвищої державної нагороди – ордена Канади [7].

Внесок Лео Мола у світову монументальну скарбницю важко переоцінити. Він ліпив скульптури Вінстона Черчилля, Дуайта Ейзенхауера, Володимира Великого, британської королеви Єлизавети II, папи Павла VI, папи Іоанна Павла II за їхнього життя та папи Іоанна Павла XXIII по смертю, а також інших видатних особистостей. Із цього приводу Лео Мол згадував: "Працював я у Ватикані над скульптурним портретом папи Іоанна Павла II. Якось папа запитує мене: мовляв, звідки ви родом? Як завжди, кажу: з Полонного, що в Україні. Велів папа своєму секретареві принести найдосконаліший атлас світу, щоб знайти те місце на карті. А в мене на душі так приємно: сам папа римський шукає маленьке Полонне, а отже, знатиме про існування такого міста" [7].

На рахунок Лео Мола понад 80 вітражів та майже 100 скульптурних портретів для храмів. Чимало з них нині зберігаються в музеях Канади, Італії, Німеччини, США, України.

Успішний міжнародний дебют Лео Мола пов'язаний із Тарасом Шевченком. Він узяв участь у всесвітньому конкурсі зі створення бронзового пам'ятника Тарасові Шевченку у Вашингтоні та переміг у ньому. У 1964 р. виготовлену ним скульптуру Тараса Шевченка у присутності майже 120 тисяч українців з усього світу урочис-

то відкрив колишній президент США Дуайт Ейзенхауер. Загалом пам'ятники Т. Шевченку авторства Лео Мола можна зустріти також в Аргентині (Буенос Айрес, Обера, Апостолес, Прудентополіс, Порту-Алері), у Парагваї (Енкарнасьйон), у Російській Федерації (Санкт-Петербург), Канаді (Оттава), в Італії (Рим) [7]. В Україні пам'ятник Т. Шевченку його авторства встановлено в Івано-Франківську.

Втішно, що ім'я Леоніда Молодожанина після здобуття нашою державою незалежності офіційно повернулось в Україну. Зокрема, у 1992 р. під час Першого світового конгресу українців у Києві Л. Молодожанин (Лео Мол) був удостоєний Почесної відзнаки Президента України Леоніда Кравчука.

У Вінніпезі в Ассінібойнському парку розташований так званий Сад скульптур Лео Мола (The Leo Mol Sculpture Garden). Його задумали ще на початку 1989 р., коли митець вирішив подарувати особисту колекцію творів мистецтва місту. Ідею було втілено в життя 18 червня 1992 р. Виставка під відкритим небом охоплює бронзові та фарфорові вироби, картини за ескізами майстра. Розташована на площі у три акри вона стала улюбленим культурним місцем громадськості [15]. Помер Леонід Молодожанин (Лео Мол) 4 липня 2009 р. на 95 році життя, залишивши після себе визначні твори мистецтва.

До когорти українських майстрів образотворчого мистецтва у Канаді належить Галина Новаківська. Вона народилась у 1923 р. в Перемишлі. Закінчила Краківську академію мистецтв. З 1943 р. працювала у Львові у Відділі образотворчого мистецтва. Як декоратор при театрі працювала у Станіславові [1, с. 6]. У 1945–1949 рр. студювала образотворче мистецтво у Відні та Мюнхені. У 1949 р. переїхала до Торонто, де і залишилася проживати. Про неї написано, що: "народилася Галя Новаківська у князю м. Перемишлі, у родині адвоката Олександра та Емілії з Молодецьких. Під час війни жила у Станіславові, а опісля перейшла далекі еміграційні шляхи, що завели її до Канади, до Торонто" [6, с. 6].

Образотворчі здібності Г. Новаківська розвивала вже в Канаді. Перша самостійна виставка її картин відбулась у галереї "Ми і Світ" у Торонто в 1962 р. Від цього часу відбулось 15 особистих виставок митця в Канаді, США, Україні. Дві виставки, що пройшли в 1995 р. в Державному музеї українського образотворчого мистецтва в Києві та Картинній галереї у Львові були дуже успішними, набули широкого розголосу у пресі [3].

Зауважимо, що під час виставки у Львові Г. Новаківська подарувала галереї на постійне збереження дві картини: "Тривала краса" і "Трипільська спадщина". 21 березня 2004 р. пройшла 16-та особиста виставка Г. Новаківської. На ній були представлені такі картини, як "Білі кали", "Весна", "Митець і весна", "Хвилина щастя", "Портрет Митця Андрія Бабича" та ін.

Крім цього, Г. Новаківська брала участь у збірних виставках у Канаді, США, Україні. За картину "Гарбузи" одержала "Почесну грамоту" в категорії найкращої олійної праці на виставці "Клубу Космополітен" в "Окіф Центрі" (Торонто, 1982). У 1999 р. на виставці "Товариств Пастелістів" була відзначена її картина "Хвилина щастя".

"Мандри перейшли в подорожі до різних далеких країн із гарячим сонцем Марокко, загадковими піратами Мехіко, блакитними водами Флориди, зі скелястими горами, широкими просторами західної Канади, далекої цікавої Іспанії тощо. Звідси то й величезна різноманітність мотивів і кольориту в картинах мисткині", – із цих слів можна зрозуміти, звідки в художниці така потужна творча наснага [6, с. 6]. Малярка Г. Новаківська є вимогливою до себе та до своїх творінь: "Талант – це ще не все. Потріб-

но великої праці" [6, с. 6]. Щоправда, лише в умовах незалежності українська громадськість змогла побачити й оцінити творчий внесок художниці у спадщину канадських українців та загалом в українське мистецтво.

До сучасних канадських українців, які працюють на ниві малярського мистецтва, належить Олег Лесюк. Він народився в 1959 р. у Львові. Є почесним випускником Академії прикладного та декоративного мистецтва (Львів), яку закінчив у 1981 р. Розпочав свою творчу роботу на кафедрі скульптури у Львівському коледжі прикладного мистецтва імені Івана Труша (1982–1992). Свої творчі зусилля прикладав у напрямі композицій і портретів, монументальної скульптури та фрески.

З 1980 р. О. Лесюк почав брати участь у виставках в Україні, Росії, Італії, США та Канаді. На його рахунок персональні виставки в Торонто (1994, 1999). Був організатором й учасником трьох симпозіумів із дерев'яних скульптур (1999–2001), створив також пам'ятники, монументальні знаки, паркові скульптури та меморіальні дошки в Україні, США, Канаді, Франції та Великій Британії. Його твори були визнані, що підтверджує отримання численних нагород і грантів.

З 1992 р. О. Лесюк проживає в Канаді. Він є членом Національної спілки художників України, Товариства скульпторів Канади і президентом Української асоціації візуальних художників Канади [11].

Варто згадати також таку художницю як Марія Антонів. Вона народилась у 1966 р. в м. Бучач, що на Тернопільщині. У Канаді проживає з 1991 р. Спочатку закінчила Вижницьке училище прикладного мистецтва (1985), згодом Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаніка (1990), Інтернаціональну академію дизайну і технології (Торонто, 1996). Працює митець у сфері малярства, графіки та мультимедії, користуючись техніками олії, акриліку, акварелі.

Прикметно, що М. Антонів працювала над фільмами "Gladiator" and "Babe: Pig in the City". Вона також провела власні виставки в The Gallery Wall (Toronto, 2005), Cahawba Art Club Gallery (Trussville, USA, 2007), Інституті Св. Володимира (Торонто, 2014).

М. Антонів є учасницею групових виставок у Канаді, США, Україні. Про її визнання засвідчує відзнака "Друге місце" в акварелях такого престижного конкурсу як Cahawba Art Club Spring Art Show (2007). Водночас художниця є членом різноманітних художніх організацій, зокрема USOM, Асоціації мисткинь Канади, Об'єднання канадських мистців акварелістів [10].

Отже, канадські художники українського походження дбають про збереження самобутності й ідентичності. Це підтверджується заснуванням ними таких організацій, як Українська спілка образотворчих митців Канади, Канадсько-українська фундація, Альбертська рада українського мистецтва. Ці організації об'єднали українських митців на теренах Канади та надали їм можливість спільними зусиллями розвивати українську тематику в образотворчому мистецтві, таким чином поповнюючи як український, так і канадський культурний фонд новими творами. Образотворче мистецтво канадських українців представлене творами таких визначних майстрів, як В. Курилик, М. Дмитренко, Л. Молодожанин, Г. Новаківська, О. Лесюк, М. Антонів. Вони доводять, що українське образотворче мистецтво змогло в Канаді успішно розвиватися, пристосувавшись до іноетнічного середовища.

Список використаних джерел:

1. Бажанський М. Книга мистців та діячів української культури / М. Бажанський, А. Курдидик, Б. Олександров, Н. Гаркушенко. – Торонто : Друкарня о. Василяна, 1954. – 312 с.

2. Даревич Д. Штрихи до шістдесят літньої історії спілки українських образотворчих мистців Канади [Електронний ресурс] / Д. Даревич. – Режим доступу: <http://usom.ca/pro-usom>.

3. Дибчук Л. Спадщина діячів літератури і мистецтва української діаспори Канади та країн Латинської Америки другої половини ХХ ст. – початку ХХІ ст. [Електронний ресурс] / Л. Дибчук // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. – 2011. – Вип. 16 – С. 202–218. – Режим доступу: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/handle/123456789/85696>.

4. Карачко С. Василь Курилик: пам'яті буковинського художника [Електронний ресурс] / С. Карачко // Букінфо. – Режим доступу: <http://bukinfo.com.ua/show/news?id=16294>.

5. Кондрашевська Ю. Національно-культурні здобутки українців Канади [Електронний ресурс] / Ю. Кондрашевська // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Історичні науки. – 2015. – Вип. 23. – С. 202–208. – Режим доступу: <http://histj.oa.edu.ua/assets/files/Kondrashevskva.pdf>.

6. Копач О. Сильветка сучасниці / О. Копач // Наше життя. – 1983. – Вип. 3. – С. 4–6.

7. Корніюк В. Лео Мол – скульптор від Бога [Електронний ресурс] / В. Корніюк // Віче. – 2014. – № 5. – С. 64–65. – Режим доступу: <http://veche.kiev.ua/journal/4077>.

8. Рубашов Ю. Канадський художник Василь Курилик (до 85-річчя від дня народження) [Електронний ресурс] / Ю. Рубашов // Вісник КНУКім. Серія: Мистецтвознавство. – 2011. – Вип. 25. – С. 153–156. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknukim_myst_2011_25_21.

9. Рудницький Я. З подорожей по Канаді 1949–1959 / Я. Рудницький. – Вінніпег: The New Pathway, 1960. – 128 с.

10. Марія Антонів [Електронний ресурс] // Українська спілка образотворчих мистців Канади. – Режим доступу: <http://usom.ca/artists/maria-antoniv>.

11. Олег Лисюк [Електронний ресурс] // Українська спілка образотворчих мистців Канади. – Режим доступу: <http://usom.ca/artists/oleh-lesiu>.

12. Шибанов Г. Він був великим майстром [Електронний ресурс] / Г. Шибанов // Україна Incognita. – Режим доступу: <http://incognita.day.kiev.ua/vin-buv-velikim-majstrom.html>.

13. History of A Ukrainian Arts Council: 27 years and counting [Electronic source] // AUA arts. – Access mode: <http://acuarts.ca/history.html>.

14. Our History [Electronic source] // Ukrainian Canadian Art Foundation. – Access mode: <http://kumfgallery.com/about-us/foundation-mandate>.

15. Zyla, W.T. Sculptor Leo Mol [Electronic source] / W. Zyla // Shevchenko in Ottawa. A monument project. – Access mode: http://www.infoukes.com/tarasintottawa/Mol_bio.pdf.

References

1. BAZHANSKYI, M. et al. (1954) Knyha myststiv ta diachiv ukrainsoi kultury. Toronto: Drukarnia o. Vasyliyan.

2. DAREVYCH, D. (S.d.) Shtrykhy do shistdesiat litnoi istorii spilky ukrain-skykh obrazotvorchykh myststiv Kanady. [Online] Available from: <http://usom.ca/pro-usom>.

3. DYBCHUK, L. (2011) Spadshchyna diachiv literatury i mystetstva ukrainsoi diaspori Kanady ta krain Latynskoi Ameryky druhoi polovyny XX st. – pochatku XXI st. [Online] Ukraina XX st.: kultura, ideolohiia, polityka. 16, 202–218. Available from: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/handle/123456789/85696>.

4. KARACHKO, S. (S.d.) Vasyly Kurylyk: pamiati bukovynskoho khudozhnyka. [Online] BukInfo. Available from: <http://bukinfo.com.ua/show/news?id=16294>.

5. KONDRASHEVSKA, YU. (2015) Natsionalno-kulturni zdobutky ukrainsiv Kanady. [Online] Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Seria: Istorychni nauky. 23, 202–208. Available from: <http://histj.oa.edu.ua/assets/files/Kondrashevskva.pdf>.

6. KOPACH, O. (1983) Sylvetka suchasnytsi. Nashe zhyttia. 3, 4–6.

7. KORNIUK, V. (2014) Leo Mol – sculptor vid Boha. [Online] Viche. 5, 64–65. Available from: <http://veche.kiev.ua/journal/4077>.

8. RUBASHOV, YU. (2011) Kanadskiy khudozhnyk Vasyly Kurylyk (do 85-rychchia vid dnia narodzhennia). [Online] Visnyk KHUKim. Seria: Mystetstvovznavstvo. 25, 153–156. Available from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknukim_myst_2011_25_21.

9. RUDNYTSKYI, YA. (1960) Z podorozhei po Kanadi 1949–1959. Winnipeg: The New Pathway.

10. ANON (S.d.) Mariia Antoniv. [Online] Ukrainsoi spilka obrazotvorchykh myststiv Kanady. Available from: <http://usom.ca/artists/maria-antoniv>.

11. ANON (S.d.) Oleh Lysiu. [Online] Ukrainsoi spilka obrazotvorchykh myststiv Kanady. Available from: <http://usom.ca/artists/oleh-lesiu>.

12. SHYBANOV, H. (S.d.) Vin buv velikym maistrom. [Online]. Ukraina Incognita. Available from: <http://incognita.day.kiev.ua/vin-buv-velikim-majstrom.html>.

13. ANON (S.d.) History of Ukrainian Arts Council: 27 years and counting. [Online] AUA arts. Available From: <http://acuarts.ca/history.html>.

14. ANON (S.d.) Our History. [Online] Ukrainian Canadian Art Foundation. Available from: <http://kumfgallery.com/about-us/foundation-mandate>.

15. ZYLA, W.T. (S.d.) Sculptor Leo Mol. [Online] Shevchenko in Ottawa. A monument project. Available from: http://www.infoukes.com/tarasintottawa/Mol_bio.pdf.